

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-153>

УДК 330.34:338.482.224

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

ECONOMIC ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF TOURISM INFRASTRUCTURE ENTERPRISES DURING MARTIAL LAW IN UKRAINE

Валінкевич Наталія Василівна

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки,
підприємництва та туризму,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8804-868X>

Осіпчук Анна Сергіївна

PhD, доцент кафедри економіки,
підприємництва та туризму,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8616-7124>

Valinkevich Nataliya, Osipchuk Anna
Polissia National University

Стаття присвячена актуальним питанням, пов'язаним з діяльністю підприємств туристичної інфраструктури під час воєнного стану в Україні. Систематизовано тенденції перспектив розвитку туристичної та готельно-ресторанної сфери, досліджено переорієнтацію акцентів попиту на відпочинок в межах країни, визначено потреби розширення національного номерного фонду, тренди закладів громадського харчування на основі клієнтських вподобань. Розглянуто актуальні тенденції закладів готельного та ресторанного господарства, перспективні різновиди закладів з надання послуг розміщення, динаміку податкових надходжень туристичної галузі протягом 2021–2023 рр. та надходження від видів туристичної діяльності, кількість платників податків юридичних та фізичних осіб протягом 2021–2024 рр., середню кількість відкритих закладів громадського харчування у 2024 р. Встановлено значний попит на короткострокові подорожі з більшою частотою і з меншою глибиною бронювання, потреби споживачів на проживання в приміщеннях, обладнаних можливостями для самостійного приготування їжі та іншими зручностями.

Ключові слова: туристична індустрія, готельні мережі, тенденції змін, туристичний збір, заклади ресторанного господарства.

The article is devoted to topical issues related to the activities of tourism infrastructure enterprises during martial law in Ukraine. Trends in the prospects for the development of the tourism and hotel and restaurant sectors have been systematized, the reorientation of the accents of demand for recreation within the country has been studied, the needs for expanding the national room stock and trends in catering establishments based on customer preferences have been determined. Current trends in hotel and restaurant establishments are considered, promising types of establishments providing accommodation services, the dynamics of tax revenues in the tourism industry during 2021–2023 and revenues from types of tourism activities, the number of taxpayers of legal entities and individuals during 2021–2024, the average number of open catering establishments in 2024. Significant demand for short-term trips with greater frequency and with less depth of booking, consumer needs for accommodation in premises equipped with self-cooking capabilities and other amenities are considered. The purpose of the article is an economic analysis of the features of the activities of tourism infrastructure enterprises during martial law. Despite the trends of relatively low interest in visiting Ukraine from foreign guests, the shift of tourism preferences towards domestic tourism, the orientation of the key income of hotels to income from accommodation, the tourism market of Ukraine is gradually recovering and stabilizing. In the context of multi-vector development directions and the

complex nature of the tourism and hospitality industry, the issue of analyzing and forecasting the activities of tourism infrastructure enterprises during martial law is gaining particular relevance. Therefore, despite external challenges and the unstable political, economic, and security situation within the country, the tourism sector demonstrates stability and gradual growth, which in the future will create the basis for stable financial revenues for communities, regions, and the country as a whole.

Keywords: tourism industry, hotel chains, trends of change, tourist tax, restaurant establishments.

Постановка проблеми. Ринок туристичних та супутніх послуг в Україні протягом 2019–2024 рр. перебуває в умовах невизначеності, понаднормових інвестиційних ризиків, замороження фінансових активів і суспільної напруженості, що безпосередньо впливає на зміни у попиті та пропозиції туристичних послуг. Незважаючи на тенденції відносно низької зацікавленості у відвідуванні України зі сторони іноземних гостей, зміщення туристичних переваг у сторону внутрішнього туризму, орієнтації ключового доходу готелів на надходження від проживання, високий середній рівень заповнюваності на Заході України і водночас низький середній рівень заповнюваності в м. Києві – відбувається поступове відновлення і стабілізація туристичного ринку України. За підрахунками фахівців втрати в секторі культури, туризму та рекреації територій, які контролюються Україною і були деюкуповані, включаючи обсяги недоотриманого доходу становлять 19,6 млрд дол. США [11]. У розрізі різновекторних напрямів розвитку та комплексної суті індустрії туризму й гостинності питання аналізу та прогнозування діяльності підприємств туристичної інфраструктури під час воєнного стану набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці, які досліджують індустрію туризму та гостинності, продовжують плідно працювати над обґрунтуванням умов стабілізації ситуації на ринку туристичних послуг та пошуками шляхів збільшення туристичних потоків. Зокрема, Малюга Л. М., Гоменюк М. О., Пархоменко Л. А. [6], Дмитренко О. О., Перерва М. І. [5] займаються аналізом доходів і витрат в управлінні підприємствами сфери обслуговування; Полотай Б. Я., Жмур-Клименко Б. В. [9], Безуглий В. В., Грушка В. В., Суматохіна І. М. [2] вивчають специфіку функціонування туристичної галузі України в умовах воєнного стану; Андренко І. Б., Шестірко А. А. [1], Романуха О. М., Шаповалова І. В., Шуляк Н. В. [10] розглядають особливості функціонування готельних ланцюгів в Україні. Проте, в умовах волатильності і нестабільності ринку туристичних послуг

питання дослідження діяльності підприємств туристичної інфраструктури потребує подальших досліджень.

Метою статті є економічний аналіз особливостей діяльності підприємств туристичної інфраструктури під час воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочата програма міжнародної співпраці EU4Business федеральної компанії GIZ, метою якої є підтримка українських малих і середніх підприємств готельно-туристичного сектору, допоможе Асоціації «Готелів та курортів України» і супутнім підприємствам туристичної інфраструктури у підвищенні їх конкурентоздатності та загального туристичного експортного потенціалу до країн ЄС у післявоєнний період. Завдяки програмі міжнародної співпраці українська гостинність має змогу посилення відносин з європейськими та іншими профільними організаціями, до прикладу: Hospitality Sales and Marketing Association International, Hotel Stars Union, Hospitality Financial and Technology Professionals.

Основною тенденцією туристичної сфери 2023 р. є збільшення інтересу до західних регіонів та одночасного зменшення попиту на південні курортні регіони, які перебувають під загрозою повітряних атак. Кількість гостей в Буковелі у літній період 2023 р. збільшилася на 85%, а середньодобова вартість номерів перевищила показники 2022 р. на 140% [7]. Південні регіони за аналогічний період втратили на 20% у показниках заповнюваності, 20,5% – бізнес-попиту (для м. Одеси), зниження середньої тривалості проживання до 1,7 ночі, поряд зі збільшенням відсотку скасування до 60% [7]. Водночас, для забезпечення зростаючої потреби у відпочинку на морському узбережжі у 2024 р. було офіційно надано дозвіл у відвідуванні визначених пляжів та прилеглих акваторій, що дає можливість відновленню економічної активності закладів гостинності. Туристи почали подорожувати частіше, але на короткий період та з меншою глибиною бронювання, що означає тенденцію бронювання за декілька днів до заїзду. Перспективи розвитку туристичної сфери дикту-

ють зміни на ринку праці в сегменті гостинності та інших супутніх галузей: питання кадрового голоду, обумовленого міграцією та еміграцією спеціалістів, зростання заробітних плат, зміни вимог ринку роботодавця. Водночас підвищення кваліфікації наявного персоналу сприятиме гармонізації відповідності наданих послуг потребам споживачів. Актуальними є питання створення програми єдиної системи рахунків для туристичної галузі, міжнародної системи обліку, аналітики та ефективного управління закладами гостинності, що стане актуальним як для готельєрів, так і профільних навчальних закладів, які готують фахівців галузі. Перспективними різновидами закладів з надання послуг розміщення є апарт-готелі, гостьові квартири, кондо-готелі (апарт-готель на основі багатьох власників-інвесторів), прибуткові будинки, квартири в оренду, хостели, сервісні апартаменти [3].

Готелі морських курортних зон характеризуються волатильністю і сезонністю попиту. Середня заповнюваність готельних закладів м. Одеси за три квартали 2023 р. склала 24% (з піковим показником заповненості на рівні 35% у серпні) у той час, як в аналогічний період довоєнного 2021 р. показник доходив до 50%. За перші три квартали 2023 р. готельєри Буковеля мали середню заповнюваність на рівні 57%, а влітку – до 88%, тому показники 2023 р. були надзвичайно успішними для власників закладів розміщення у даному регіоні, що формує зацікавленість у розширенні перспективної пропозиції і бази

номерного фонду. Протягом 2023 р. були відкриті готелі, найбільшими з яких є Optima Collection (Reikartz) у Ніжині на 25 номерів, Aristo Boutique Hotel у Львові на 15 номерів, Optima River Миколаїв (після відновлення) у Миколаєві на 25 номерів, Ibis Kyiv Beresteiska у Києві на 158 номерів, Radisson Hotel City Centre Odesa у Одесі на 90 номерів, Didukh у Буковелі на 18 номерів. Заплановано реалізувати 45 нових проєктів готельно-апартаментних комплексів, що збільшать номерний фонд на 6 670 од. та 108 функціональних котеджних містечок готельного типу у період з 2024 по 2026 рік в Україні [7]. Інвестори, прогножуючи перспективи змін на туристичному ринку та враховуючи загрози інфляції, частіше вкладають кошти у дохідну нерухомість, як ефективний спосіб примноження заощаджень [7; 8].

Попри негативний вплив, спричинений військовими діями (з лютого 2022 р. в Україні зруйновані чи пошкоджені 12 готелів), кількість закладів розміщення зростає протягом 2024 р.: готелів на 9,1%, мотелів на 10,7%, хостелів на 28,7%. Структура готелів з розподілом за типами, готових приймати гостей, наведена на рис. 1.

Загальна кількість діючих готелів у 2024 р. становила 1974 од.: національні мережеві становили 5% (104 об'єкти), міжнародні мережеві – 1% (22 об'єкти), хостели – 4% (76 об'єктів), мотелі – 10% (189 об'єкти), інші види готелів – 80% (1580 об'єктів). Відновлення економічної діяльності суб'єктів господарю-

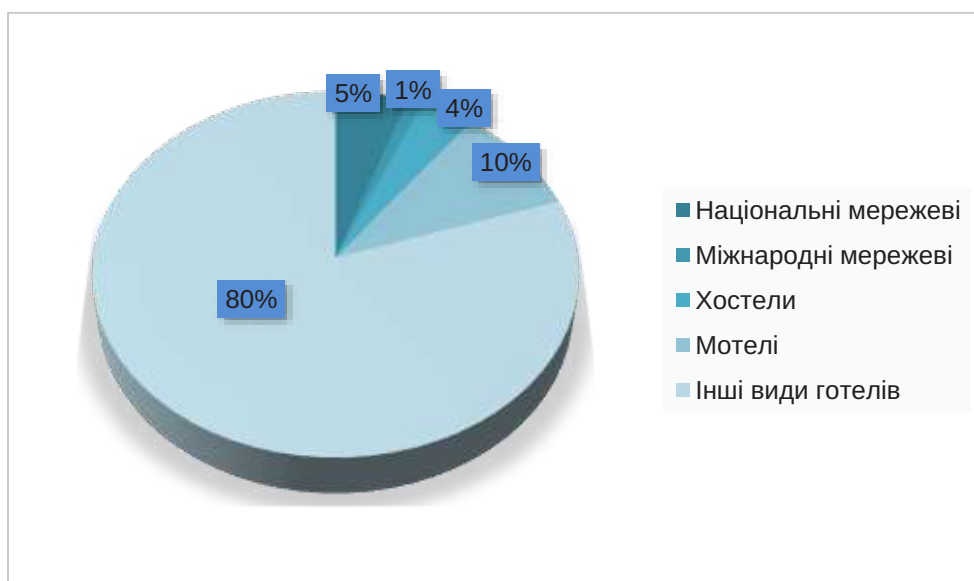

Рис. 1. Розподіл діючих готелів в Україні за 2024 р.

Джерело: на основі [4]

вання індустрії гостинності зумовлює позитивний ефект для ВВП України. Згідно із даними Державного агентства розвитку туризму за результатами 2023 року 13 регіонів України (Київська, Львівська, Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Волинська, Кіровоградська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області) перевищили обсяг податкових надходжень від туризму довоєнного 2021 року (рис. 2).

Основними причинами зростання показників є потреба у житлі внутрішньо переміщених осіб, відновлення соціальних потреб у відпочинку, а також збільшення попиту на реабілітаційні рекреаційні послуги. Найвищі показ-

ники податкових надходжень туристичної галузі мають за 2023 р. м. Київ, Львівська та Київська обл., на другому місці – Івано-Франківська, Дніпропетровська, Закарпатська, Одеська області. Значне пониження податкових надходжень протягом 2021–2023 рр. спостерігається Харківській, Херсонській, Запорізькій, Миколаївській, Донецькій областях у зв'язку з військовими діями та частковою окупацією територій. Готельний ринок України попри виклики війни та пандемії, протистоять зовнішнім та внутрішнім випробуванням, виявляє стійкість і перспективи для подальшого зростання, про що також свідчить звітна документація підприємств галузі, оскільки в Україні функціонує в середньому близько

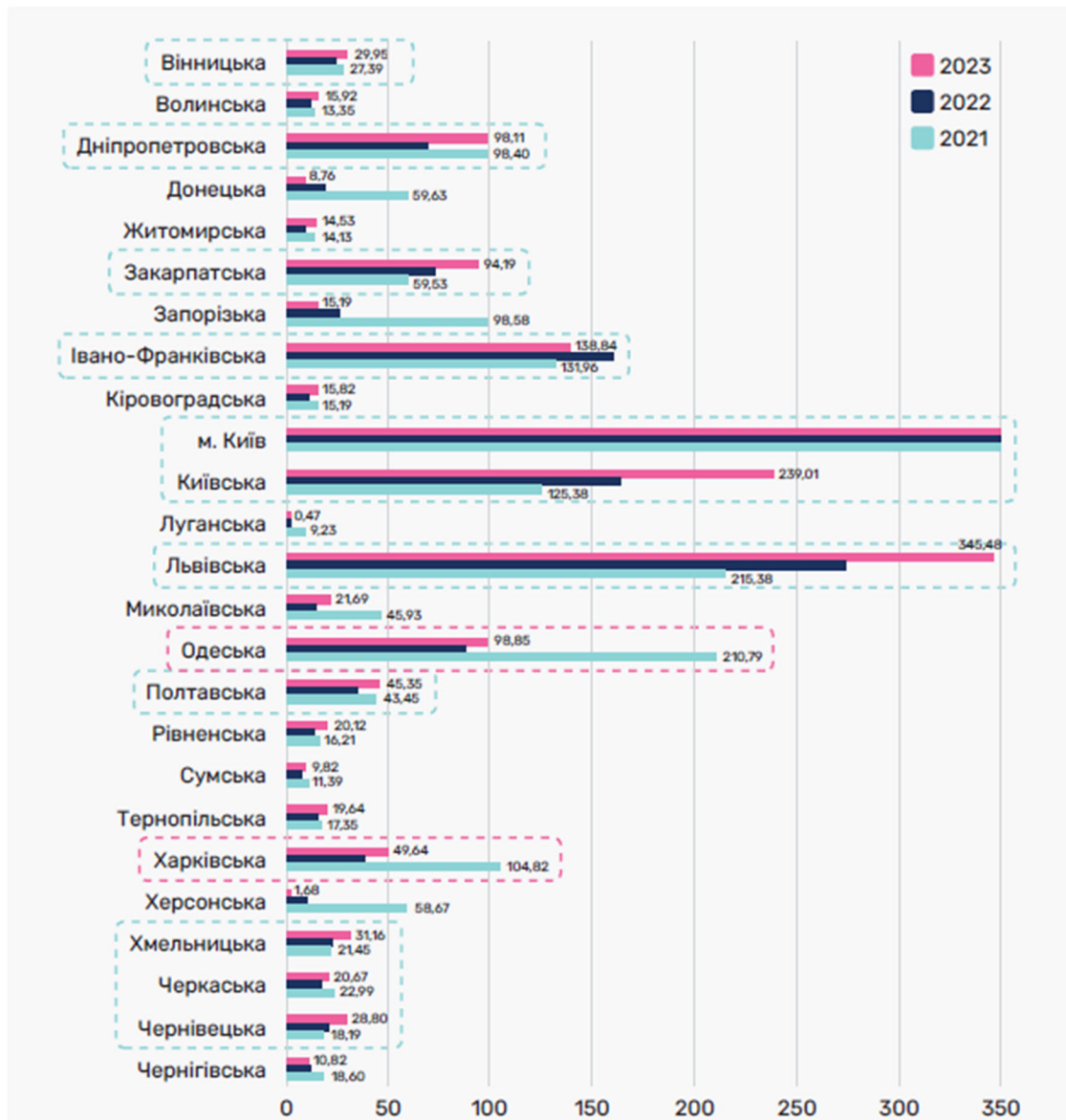

Рис. 2. Динаміка податкових надходжень туристичної галузі протягом 2021–2023 рр.

Джерело: [7]

2 тис. готелів протягом 2024 року із загальною кількістю номерів, яка в перспективі повинна розширюватись для задоволення прогнозованого попиту. Після закінчення військових дій загальна кількість туристів в Україні може зрости до 14,5 млн осіб, а номерний фонд передбачає збільшення щонайменше на 30-40% від наявної кількості [7].

За три квартали 2024 р. до державного бюджету України від туристичної галузі надійшло понад 2 млрд грн, що на 42% більше, ніж за аналогічний період у 2023 році, сума податків зросла на 16% порівняно 2021 р. Левова частина фінансових потоків від туристичної діяльності надходить від готелів (рис. 3.) та аналогічних закладів розміщення 65 % (1 330,4 млн грн). Надходження від туристичних операторів становлять 12 % (251,7 млн грн), туристичних агентств – 9 % (183,3 млн грн), інших засобів тимчасового розміщення і засобів розміщування на період відпустки іншого тимчасового призначення по 7% (148,7 і 144,3 млн грн відповідно). За три квартали 2024 р. спостерігається тенденція збільшення загальної кількості платників податків, які займаються туристичною діяльністю, на 8%. порівнянні з 2023 р. (кількість юридичних осіб зросла на 1%, а фізичних – на 10%). У порівнянні з аналогічним періодом у 2021 році показник є нижчим на 31% (кількість юридичних осіб менше на 51%, а фізичних –

на 22%). Загальна кількість платників податків галузі туристичної діяльності за три квартали 2024 р. складає 16 239 од., з них: 3 445 юридичних осіб, 12 794 фізичних осіб (рис. 4).

Тенденції розвитку готельних мереж в Україні протягом постковідного періоду, порівняно з світовими, були значно повільнішими. Загальна кількість представлених в Україні 8 міжнародних брендів (Accor Group, Radisson Hotel Group, Wyndham Hotel Group, Hyatt Hotels Corporation, Rixwell Hotels, Rixos, ArtBuild Hotel Group) становить 22 готелі з номерним фондом 4176 од. Серед національних готельних мереж варто виокремити: Reikartz Hotel Group (найбільша національна готельна мережа з закладами у Німеччині, Грузії, Казахстані, Узбекистані, Швеції), Premier Hotels and Resorts (3*; 4*; 5* готелі у межах національної мережі), Ribas Hotels Group (динамічна та інноваційна мережа з франшизою на глемпінгами від ТОВ «Мандра», концепцією проектування WOL, інвестиційними проектами та можливістю надання послуг управління готельною нерухомістю, розширення мережі на готельні ринки Польщі, Угорщини, Молдови та Балі), Senator Hotels & Apartments (4 готелі з номерним фондом 152 од.), Vertex Hotel Group (4 готелі з номерним фондом 666 од.). Загальна кількість готелів національної мережі становить 103 од. з номерним фондом – 7 733 од. [1].

Рис. 3. Надходження від видів туристичної діяльності

Джерело: на основі [7; 11]

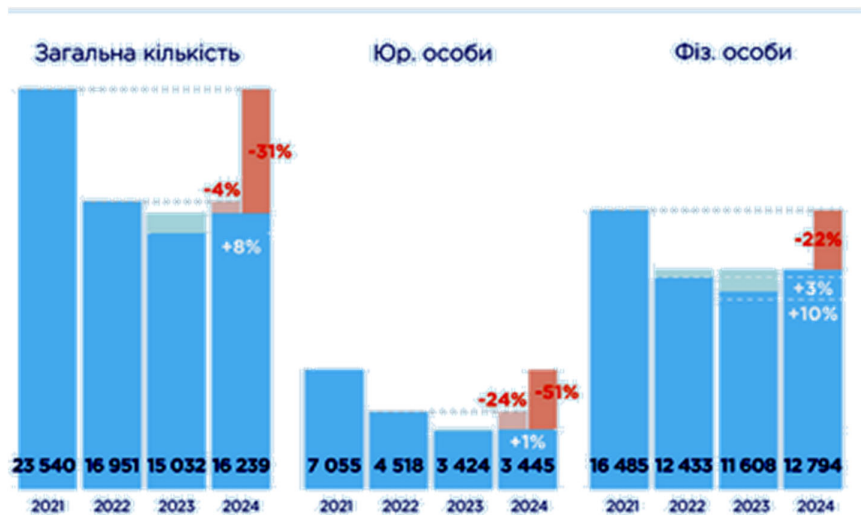

Рис. 4. Кількість платників податків юридичних та фізичних осіб протягом 2021–2024 рр.

Джерело: [11]

Заклади громадського харчування та ресторанного господарства також мають зміни у основних показниках: 7 тис. закладів закрились в 2022 році, 2 тис. закладів відкрились в 2023 році з переважанням тяжіння до західного регіону України. На ринку надання послуг харчування прослідковується попит на локальність (69 % опитаним клієнтам важливе використання локальних українських продуктів), збільшення використання українських товарів закладами (76 % вважають використання українських продуктів в ресторанних закладах робить їх доступнішими без втрати

якості страв, 58% частіше стали споживати страви української кухні). За результатами досліджень Агентства США з міжнародного розвитку в межах Програми «Конкурентоспроможна економіка України» отримано інформацію про збільшення відвідуваності барів (14,9 %), ресторанів (11 %), кав'ярень (9 %) у 2023 р. порівняно з 2022 р. [12]. Найвищі показники по кількості закладів громадського харчування за 2024 р. у Львівській області – 2728 од., Одеській – 2506 од., Дніпропетровській – 2365 од., Київській – 2262 од., Харківській – 1926 од. (рис. 5).

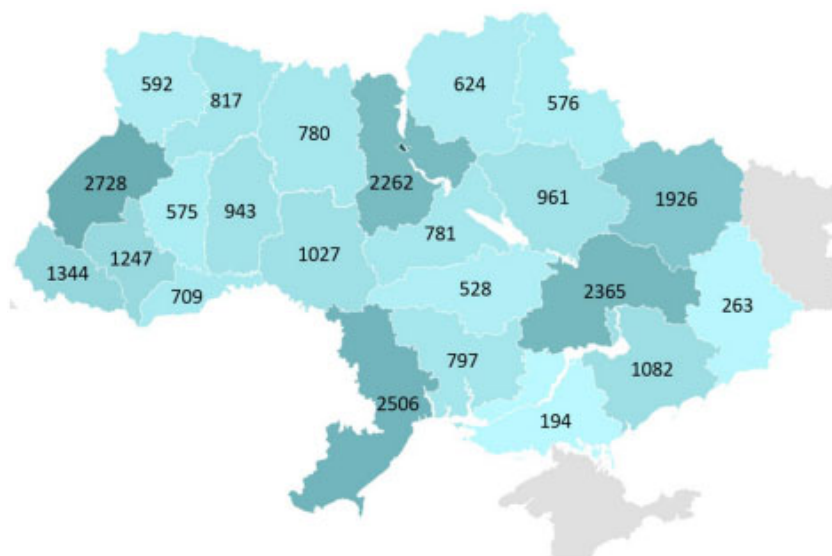

Рис. 5. Середня кількість закладів громадського харчування, які надають послуги, протягом 2024 р.

Джерело: [12]

Висновки. Попри зовнішні виклики та нестабільну політичну, економічну, безпекову ситуацію всередині країни туристична сфера демонструє стійкість та поступове зростання, що в майбутньому створить підґрунтя для стабільних фінансових надходжень для громад, регіонів, і країни в цілому. Збільшення інвестицій у готельну індустрію через девелоперські проєкти спостерігалось ще з 2023 р., 13 регіонів України у 2024 р. перевищили туристичні доходи довоєнного 2021 р., за три квартали 2024 р. до державного бюджету поповнився на 2 млрд грн від

туристичної галузі, що на 42% більше 2023 р. та на 16% порівняно 2021 р. З метою задоволення потреб туристів у тимчасовому житлі у майбутньому очікується розширення різновидів закладів з надання послуг розміщення, популярними стануть глемпінги апарт-готелі, гостьові квартири, квартири в оренду, хостели та сервісні апартаменти. Ринок послуг харчування та ресторанного бізнесу переорієнтовується під запити клієнтів, зокрема використання локальних українських продуктів, збільшення споживання автентичних українських напоїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андренко І. Б., Шестірко А. А. Особливості функціонування готельних ланцюгів в Україні. *Торгівля і ринок України*. 2023. № 2(54). DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-6
2. Безуглий В. В., Грушка В. В., Суматохіна І. М. Специфіка функціонування туристичної галузі України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-63-5
3. Галасюк С. Кондо-готель як новий формат провадження готельного бізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-14>.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Дмитренко О.О., Перерва М.І. Формування системи обліку фінансових результатів у готельному бізнесі. *Технології та техніки друкарства*. 2020. № 2(74). С. 53–60.
6. Малюга Л. М., Гоменюк М. О., Пархоменко Л. А. Статистика обліку доходів і витрат в управлінні підприємствами сфери обслуговування. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-54>
7. Огляд готельного ринку України 2024 : за даними аналітичних досліджень Ribas Hotels. URL: <https://ribashotelsgroup.ua/book>
8. Осіпчук А. Механізм активізації туристичного потенціалу. *Економіка та суспільство*. № 64. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-112>
9. Полотай Б. Я., Жмур-Клименко Б. В. Ресторанний бізнес під час війни. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2022. № 7. С. 37-42. URL: <https://doi.org/10.32782/tourismhospsee-7-5>.
10. Романуха О. М., Шаповалова І. В., Шуляк Н. В. Тенденції розвитку світового ринку готельних послуг та місце України в ньому. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. DOI: 10.33274/2079-4762-2023-54-2-27-36.
11. Туристична статистика України : офіційний сайт ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/za-9-misyaciv-2024-roku-do-derzhavnogo-byudzhetu-vid-turistichnoyi-galuzi-nadiyshlo-ponad-2-mlrd-grn>
12. Український ринок HORECA: основні показники, проблеми та тенденції розвитку. URL: https://drive.google.com/file/d/13BljyT4-mrwmBaQxspatwXAVW_fk9QmH/view
13. Tsytko V., Shcherbakova N., Ivanchuk S., Tyshchenko S., Chernyshova T., Sakovska O. An analysis of the development, current state, and future prospects of mobile communications for the travel and hospitality industries. In: Khamis, R., Buallay, A. (eds) *AI in Business: Opportunities and Limitations. Studies in Systems, Decision and Control*. 2024. Vol. 515. Springer, Cham. P. 391–401. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-48479-7_33

REFERENCES:

1. Andrenko I. B., Shestirko A. A. (2023) Osoblyvosti funktsionuvannia hotelnykh lantsiuhiv v Ukraini [Peculiarities of the functioning of hotel chains in Ukraine]. *Torhivlia i rynek Ukrainy – Trade and Market of Ukraine*, vol. 2(54). DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-6
2. Bezuhlyi V., Hrushka V., Sumatokhina I. (2024) Spetsyfika funktsionuvannia turystychnoi haluzi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Specifics of the functioning of the tourism industry of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 63. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-63-5
3. Halasiuk, S. (2024) Kondo-hotel yak novyi format provadzhennia hotelnoho biznesu v Ukraini [Condo-hotel as a new format for conducting hotel business in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-14> (accessed December 15, 2024)

4. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed December 14, 2024)
5. Dmytrenko O. O., Pererva M. I. (2020) Formuvannia systemy obliku finansovykh rezultativ u hotelnomu biznesi [Formation of a system for accounting for financial results in the hotel business]. *Tekhnolohii ta tekhniki drukarstva – Printing technologies and techniques*, vol. 2(74), pp. 53–60.
6. Maliuha L., Homeniuk M., Parkhomenko L. (2023) Statystryka obliku dokhodiv i vytrat v upravlinni pidpriemstvamy sfery obsluhovuvannia [Statistics of accounting for income and expenses in the management of service enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-54> (accessed December 16, 2024)
7. Ohliad hotelnogo rynku Ukrainy 2024 : za danymy analitychnykh doslidzhen Ribas Hotels [Hotel Market Review of Ukraine 2024: based on analytical research by Ribas Hotels]. Available at: <https://ribashotelsgroup.ua/book/> (accessed December 14, 2024)
8. Osipchuk A. (2024) Mekhanizm aktyvizatsii turystychnoho potentsialu [Mechanism of activation of tourism potential]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-112> (accessed December 14, 2024)
9. Polotai B. Ya., Zhmur-Klymenko B. V. (2022) Restoranni biznes pid chas viiny [Restaurant business during the war]. *Industriia turyzmu i hostynnosti v Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi – Tourism and hospitality industry in Central and Eastern Europe*, vol. № 7, pp. 37–42. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-7-5> (accessed December 10, 2024)
10. Romanukha O. M., Shapovalova I. V., Shuliak N. V. (2022) Tendentsii rozvytku svitovoho rynku hotelnykh posluh ta mistse Ukrainy v nomu [Trends in the development of the world hotel services market and Ukraine's place in it]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 40. DOI: [10.33274/2079-4762-2023-54-2-27-36](https://doi.org/10.33274/2079-4762-2023-54-2-27-36).
11. Turystychna statystryka Ukrainy : ofitsiinyi sait DART [Tourism Statistics of Ukraine: official website of DART]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/za-9-misyaciv-2024-roku-do-derzhavnogo-byudzhetu-vid-turystichnoyi-galuzi-nadiyshlo-ponad-2-mlrd-grn> (accessed December 15, 2024)
12. Ukrainskyi rynek HORECA: osnovni pokaznyky, problemy ta tendentsii rozvytku [Ukrainian HORECA market: main indicators, problems and development trends]. Available at: https://drive.google.com/file/d/13BljyT4-mr-wmBaQxspatwXAVW_fk9QmH/view (accessed December 14, 2024)
13. Tsypko V., Shcherbakova N., Ivanchuk S., Tyshchenko S., Chernyshova T., Sakovska O. (2024) An analysis of the development, current state, and future prospects of mobile communications for the travel and hospitality industries. In: Khamis, R., Buallay, A. (eds) *AI in Business: Opportunities and Limitations. Studies in Systems, Decision and Control*. Vol. 515. Springer, Cham. P. 391–401. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-48479-7_33 (accessed December 20, 2024)